

Nr 147.

Av herr **Sjöblom**, om *ändring i gällande bestämmelser angående fördelning av skogsvårdsavgifter.*

Den verksamhet, som de från och med år 1905 fungerande skogsvårdsstyrelserna utövat, har hittills bekostats dels medelst av riksdagen beviljade årliga anslag, dels genom bidrag från hushållningssällskap och landsting samt dels — och huvudsakligen — genom s. k. skogsvårdsavgifter.

Till en början utgingo dessa avgifter i form av exportavgifter å trä och trämassa. Snart visade det sig emellertid, att en dylik uttaxeringsgrund föranledde oproportionerligt höga avgifter i en del län, medan andra län knappast uppburo några avgifter alls. En ändring blev därför nödvändig. Av denna anledning tillkom kungl. förordningen av den 11 oktober 1912, vilken föreskriver, att för allt accispiktigt virke skall erläggas skogsvårdsavgift med 1.3 procent av virkets taxerade värde. Av de på så sätt inom varje landstingsområde inflytande medlen skola 90 procent tillhandahållas skogsvårdsstyrelsen därstädes, medan 10 procent redovisas till statskontoret för att av Kungl. Maj:t i mån av förefallande behov fördelas mellan samtliga rikets skogsvårdsstyrelser.

Nu nämnda förordning bygger på den principen, att skogsvårdsavgifterna från ett visst landstingsområde bära, oberoende av behovet, komma huvudsakligen skogsägarna inom samma landstingsområde till del. Endast de 10 procent av sagda avgifter, som ansetts ungefär motsvara avgifterna från de allmänna skogarna, skola nämligen reserveras för täckande av eventuellt förefintliga behov i andra delar av riket.

Mot det berättigade i en dylik princip hava tid efter annan röster höjts.

Redan i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 46 till 1903 års riksdag säger sig föredragande departementschefen sålunda bland annat ej finna, att tillräckligt talande skäl framdragits för att frångå det av domän-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 4 saml. 39 häft. (Nr 147—150.) 1

styrelsen år 1895 framställda förslaget därom, att skogsvårdsavgifterna skulle ingå till en allmän skogsvårdsfond, ur vilken Kungl. Maj:t skulle äga att i mån av behov anvisa medel för den enskilda skogsvårdens främjande inom de skilda länen. Departementschefen yttrar vidare: »En fördelning mellan länen av inflytande skogsvårdsavgifter efter den virkesmängd, som för tillverkning av de utförda varorna blivit inom de skilda länen avverkad, skulle, såsom även domänstyrelsen framhållit, utfalla mycket ojämnt med hänsyn till det behov av bidrag för skogsvårdsändamål, som inom länen förefinnes. Även om detta missförhållande skulle i viss mån avhjälpas genom den av styrelsen föreslagna ökning av och jämkning i fördelningen av de bidrag, staten komme att till den enskilda skogsvårdens främjande lämna, synes det mig dock från synpunkten av tillgodoseendet av skogshushållningen för landet i dess helhet icke vara lämpligt att såsom en oeftergivlig grundsats fastslå, att de skogsvårdsavgifter, som erlagts för virke, avverkat å en ort, ovillkorligen skulle komma samma ors skogshushållning till godo».

Vid det möte som 1908 hölls mellan samtliga rikets skogsvårdsstyrelser framhölls jämväl vissa svagheter i principen ifråga. Mötet uttalade sålunda, att skogsvårdsavgifterna icke rättvisligen kunna betraktas såsom annat än en av konung och riksdag pålagd skatt, ehuru utgående efter enastående grunder och avseende ett visst allmänt ändamål: understödjan det av skogsvården inom hela landet. Behovet av sådant understöd finnes inom hela landet, olika stort inom olika delar, och lika litet som andra allmänna skatter få komma vissa skattebetalande eller vissa orter från vilka skatten härflutit tillgodo, lika litet bör detta få vara händelsen med den skatt, som utgöres genom skogsvårdsavgiften.

De flesta skogsvårdsstyrelserna torde i regel använda så de av dem disponerade skogsvårdsmedlen, att dessa komma de delar av landstingsområdet företrädesvis tillgodo, där skogsmark är mest avverkad, varemot de delar av landstingsområdet, där mera skog finnes kvar och avverkas och från vilka således skogsvårdsavgifterna företrädesvis härflyta, få mindre gott av desamma. Vad som sålunda i smått äger rum inom varje landstingsområde borde ock, synes det mötet, äga rum i stort inom landet såsom en enhet.

Största delen av skogsvårdsavgifterna torde härflyta från de stora sågverken och trämassfabrikerna, vilka äga stora skogsmarker och vilkas verksamhet just avser att göra de i företagen nedlagda kapitalen fruktbarande bland annat genom att vidmakthålla sin skogsmarks avkastningsförmåga och sålunda verkställa nödiga skogsvårdsarbeten.

Något verkligt behov att genom allmänna medel understödja sådan skogsvård kan sålunda icke anses föreligga.

Det verkliga behovet, sett ur nationalekonomisk synpunkt eller såsom ett statsintresse, torde däremot få anses fyllas i det att skogsvården genom allmänna medel understödjes på sådana marker, vilkas ägare icke hava förutsättningar eller tillgångar att utan bidrag själva åstadkomma erforderlig skogsvård. Betydande kalmarker med glest bevuxna skogsmarker finnas inom landet, som säkerligen skulle förbliva utan återväxt, emedan deras ägare sakna förmåga eller vilja att utan understöd kultivera desamma.

Understödjande av skogsvården på sådana marker lämnar ett rikt fält för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet och bör uppenbarligen vara styrelsernas förnämsta uppgift.

Det torde också förtjäna beaktande, att de skogstillgångar, som ännu finnas kvar, företrädesvis äro belägna inom de nordliga länen, vilka sålunda nu erhålla de ojämförligt största andelarna av skogsvårdsavgifterna.

Mötet hemställde därför om sådan ändring av § 2 i kungl. förordningen av den 24 juli 1903, att fördelning av skogsvårdsavgifterna måtte ske på så sätt, att 80 procent av desamma skulle fördelas efter då gällande grunder, men att återstående 20 procent skulle fördelas efter Kungl. Maj:ts beprövande efter sig företeende behov inom de olika landstingsområdena.

Över sagda hemställan avgav domänstyrelsen den 31 januari 1910 underdånigt yttrande. Ur detta må följande citeras:

»Ehuru vissa anmärkningar skulle kunna göras mot det av skogsvårdsstyrelserna framställda åskådningssättet, vilket ingalunda överensstämmer med den tankeriktning, som givit första uppslaget till en förordning om skogsvårdsavgifter, anser styrelsen sig kunna i huvudsak instämma i skogsvårdsstyrelsernas uttalande. Styrelsen får emellertid såsom ett ytterligare skäl till att en viss del av skogsvårdsavgifterna må kunna av Eders Kungl. Maj:t disponeras enligt andra än de nu för fördelningen av dessa avgifter gällande grunder underdånigst erinra därom, att en ej ringa del av dessa avgifter härflyter från exporterade trävaror och exporterad trämassa, vartill råvaran hämtats från statens skogar.

För år 1905 anvisade landsting och hushållningssällskap för skogsodlingars befrämjande 115,650 kronor. Men sedan andel av skogsvårdsavgifter erhållits, hava vissa landsting och hushållningssällskap dels

minskat, dels alldeles indragit dessa anslag. Härav synes den slutsats kunna dragas, att i mån som skogsvårdsavgifter erhållas för skogsvårdens och skogsodlingens befrämjande, landsting och hushållningssällskap minska sina anslag för samma ändamål. Bifölles den framställning angående skogsvårdsavgifternas fördelning, som gjorts av skogsvårdsstyrelsernas möte, skulle tvivelsutan detta förhållande göra sig gällande i än högre grad än hittills, varpå rikets skogshushållning bleve lidande. En ändring i grunderna för skogsvårdsavgifternas fördelning torde fördens skull böra vara förbunden med sådana bestämmelser, att landsting och hushållningssällskap fortfarande må komma att för ifrågavarande ändamål anvisa anslag. Sådana anslags beviljande torde ock utgöra bästa uttrycket för behovet av medel för skogshushållningens befrämjande inom landstingsområdena.»

På grund av det anförda hemställde domänstyrelsen bland annat, att Kungl. Maj:t täcktes till den nu församlade riksdagen avlåta nådig proposition om sådan ändring av 2 § i nådiga förordningen angående skogsvårdsavgifter av den 24 juli 1903, att fördelning av de från och med år 1910 inflytande skogsvårdsavgifterna måtte ske på så sätt, att sextio procent av desamma fortfarande fördelas på sätt nu är bestämt, men att av kvarvarande fyrtio procent landstingsområde skall äga, i mån samma del därtill lämnar tillgång, bekomma intill tre gånger det belopp, som av landsting och hushållningssällskap sammanlagt blivit för året till skogshushållningens befrämjande anslaget, varefter angående fördelningen av tilläventyrs kvarvarande skogsvårdsavgifter skall gälla vad nu därom i förenämnda 2 § sägs.

Av det anförda framgår, att man, allt ifrån skogsvårdsavgifternas första tillkomst inom skilda läger ansett, att desamma borde fördelas på annat sätt än det av statsmakterna tillämpade. Utan tvivel hava emellertid vissa skäl förefunnits för dåvarande riksdagar att fastslå den hittills använda fördelningsgrunden eller med andra ord böja sig för de skogrikare länens krav på att återfå större delen av sina skogsvårdsavgifter. Men förutsättningarna härför hava från och med år 1918 till större delen bortfallit. Då tillkom nämligen en ny lag, den s. k. provisoriska skogslagen, vilken kan sägas hava alldeles omändert ej blott skogsvårdsstyrelsernas verksamhet utan även deras anslagsbehov. Från att tidigare huvudsakligen hava bedrivit upplysningsverksamhet och varit kontrollanter av att skogsodling i tillbörlig utsträckning verkställdes å avverkade marker nödgades nämligen styrelserna att från och med provisoriska skogslagens tillkomst ej blott åtaga sig övervakningen av avverkningarna å större delen av de enskilda skogarna utan jämväl

i stor utsträckning därstädes utföra stämplingar eller lämna anvisningar om huru avverkningarna borde bedrivas. Detta har givetvis ej kunnat ske utan en betydande utökning av skogsvårdspersonalen. Medan sålunda verksamheten år 1917 kunde uppehållas med endast 140 stycken läns-skogsvaktare i hela riket, hade dessas antal under år 1920 stigit till 244, alltså en ökning med cirka 80 procent. Trots denna personalökning måste emellertid ändock under detta senare år ett betydande antal stämplingsförmän och tillfälliga biträden anlitas.

Anställandet av denna större personal har uppenbarligen ej blott medfört ökade löner utan jämväl förorsakat stegrade administrationskostnader i övrigt — allt utgifter, som till större delen måste påföras provisoriska skogslagens konto.

Det torde sålunda få anses ostridigt, att sagda lag medfört avsevärda kostnader för respektive läns skogsvårdskassor. När man emellertid samtidigt bemärker, att statsmakterna ålagt skogsvårdsstyrelserna handhavandet av lagen i fråga utan att samtidigt anvisa härför erforderliga medel, torde härmed indirekt vara antytt, att skogsvårdsavgifterna — de må härstamma från ena eller andra länet — av statsmakterna betraktas som en skatt avsedd för uppehållet av de för hela riket erforderliga skogslagarna. Skogsvårdsavgifterna böra med andra ord tilldelas de skogsvårdsstyrelser, som härför ha mest trängande behov.

Utgående från denna förutsättning kan jag icke finna annat än att fördelningen av de för varje år inflytande skogsvårdsavgifterna bör ske på annat sätt än som föreskrives i kungl. förordningen av den 11 oktober 1912.

Då det möjligen kan synas som om förslag i nu berört hänseende, därest en ändring vore påkallad, bort komma från skogsvårdsstyrelserna eller vissa av dem, torde böra framhållas, att motioner i ämnet väckts vid båda de senaste av skogsvårdsstyrelserna hållna ombudsmötena. Att dessa motioner ej föranlett någon åtgärd torde delvis ha berott på att skogsvårdsavgifterna under kristiden även i de skogfattigare länen uppgingo till så pass höga belopp, att de ändock räckte att täcka därvarande skogsvårdsstyrelserns oundgängliga behov. Under sådana förhållanden kunde dessa styrelser icke då peka på ett oavvisligt behov av ökade medel. Men under senaste året ha i samband med frågan om de hos statskontoret reserverade skogsvårdsavgifternas fördelning flera styrelser hos Kungl. Maj:t gjort framställningar om ökade andelar av dessa. Därvid ha framlagts kalkyler, som peka på att vissa styrelser redan nu ha en ekonomiskt mycket svag ställning. Ser man detta i

förhållande till den omständigheten, att skogsvårdsavgifterna, av nuvarande avverkningar att döma, under åren 1923 och 1924 samt möjligen under än flera år måste komma att reduceras med 50—70 procent och i vissa län med säkerhet icke kunna beräknas komma att täcka ens en bråkdel av de oundgängligaste administrationskostnaderna, ja, då torde med tydlighet framstå, att det åligger statsmakterna att i tid vidtaga åtgärder för att avvärja en ekonomisk kris för dessa styrelser. Sker ej detta utsättes landets skogsvårdsarbete för en betänklig skada, handhavandet av skogslagarna kommer att i vissa landsdelar bli alldeles ineffektivt, och en stor del av de skogsvårdsarbeten, som eljest med lagens kraft kunnat genomföras, bli på obestämd tid uppskjutna, medförande en icke oväsentlig minskning i de arbetstillfällena, som eljest kunnat beredas befolkningen i skogsbygderna.

Frånsett det enligt min mening rättvisa i att skogsvårdsavgifterna enbart fördelas efter behovet av dylika avgifter, synes alltså mycket just nu tala för, att dessa avgifter bli på annat sätt fördelade än hittills. Detta i all synnerhet som detta behov till stor del direkt föranletts av de utav statsmakterna antagna nya lagarna och för närvarande ej vare sig genom statsmedel eller på annat sätt torde kunna fyllas.

Den invändning, som säkerligen kommer att göras mot en ändring av grunderna för skogsvårdsavgifternas fördelning och som hittills städse åberopats, nämligen att dessa avgifter äro en tribut från skogsägarna inom en viss trakt och att de därför böra komma just dessa skogsägare till godo, anser jag bygd på felaktiga förutsättningar. Dels torde nämligen mera sällan skogsvårdsavgifterna komma precis de skogsägare till godo, som erlagt dem, och dels betalas i själva verket icke dessa avgifter av skogsägarna utan ytterst av konsumenterna.

På grund av att vissa skogsvårdsstyrelser hittills lyckats reservera i vissa fall rätt så avsevärda kapitaltillgångar och därför antagligen ej kunna påvisa ett omedelbart behov av ökade medel, torde det icke vara rättvist att på en gång vidtaga en så pass radikal åtgärd som att föreskriva, att alla skogsvårdsavgifter skola till statskontoret inlevereras för att efter förefintliga behov efter av Kungl. Maj:t angivna grunder utdelas. Ätminstone tillsvidare torde det därför i stället vara lämpligare, att den fördelningsgrund antages som av domänstyrelsen tidigare föreslagits, nämligen att 40 procent av avgifterna inlevereras till statskontoret och att återstoden direkt utbetalas till vederbörande skogsvårdsstyrelse.

Slutligen torde böra framhållas, att en ändring i nu antydd riktning givetvis endast kan anses berättigad, därest uppgivna behov av

medel bero på absolut nödvändiga utgifter. En prövning av det sätt på vilket respektive styrelser under näst föregående år använt omhänderthavda medel särskilt med hänsyn till storleken av utdelade bidrag för skogsvårdsarbeten och dylikt torde därför bliva nödvändig.

Med stöd av det anförda, får jag därför hemställa,

att riksdagen behagade hos Kungl. Maj:t begära sådan ändring i förordningen angående skogsvårdsavgifter av den 11 oktober 1912, att 40 i stället för 10 procent av dessa avgifter från och med år 1923 inlevereras till statskontoret; samt

att åt Kungl. Maj:t uppdrages att efter förutgången utredning fördela de på så sätt reserverade skogsvårdsavgifterna så att desamma komma de skogsvårdsstyrelser till del, som därav äro i oavvisligt behov.

Stockholm den 21 januari 1922.

Per Henning Sjöblom.

